

Geneeskunde

POSTUUM IVAN WOLFFERS (1948-2022)

Showman die eerlijke artsentaal schreef

Hij was jarenlang een van de bekendste dokters van Nederland. Ivan Wolffers maakte medische onderwerpen voor een groot publiek toegankelijk en speelde zo een hoofdrol bij het mondiger maken van patiënten. Ook toen hij er zelf een werd.

In het begin weigerde hij de naam te noemen van de ziekte waar hij uiteindelijk twintig jaar aan zou lijden, en die hem vrijdag fataal werd. Want zodra zo'n woord valt, meende Wolffers, dan ben je geen mens meer, maar 'een patiënt met een stempel op zijn voorhoofd'. Dan gaan ineens ook alle gesprekken over die ziekte, terwijl hij zoveel liever praatte over goede boeken, mooie films.

Ivan Wolffers (Amersfoort, 1948) betrad de publieke arena in de jaren zeventig. Als jonge arts schreef hij columns voor *de Volkskrant*. Oorontsteking, luieruitslag, diabetes: allerlei medische misère, groot en klein, passeerde de revue.

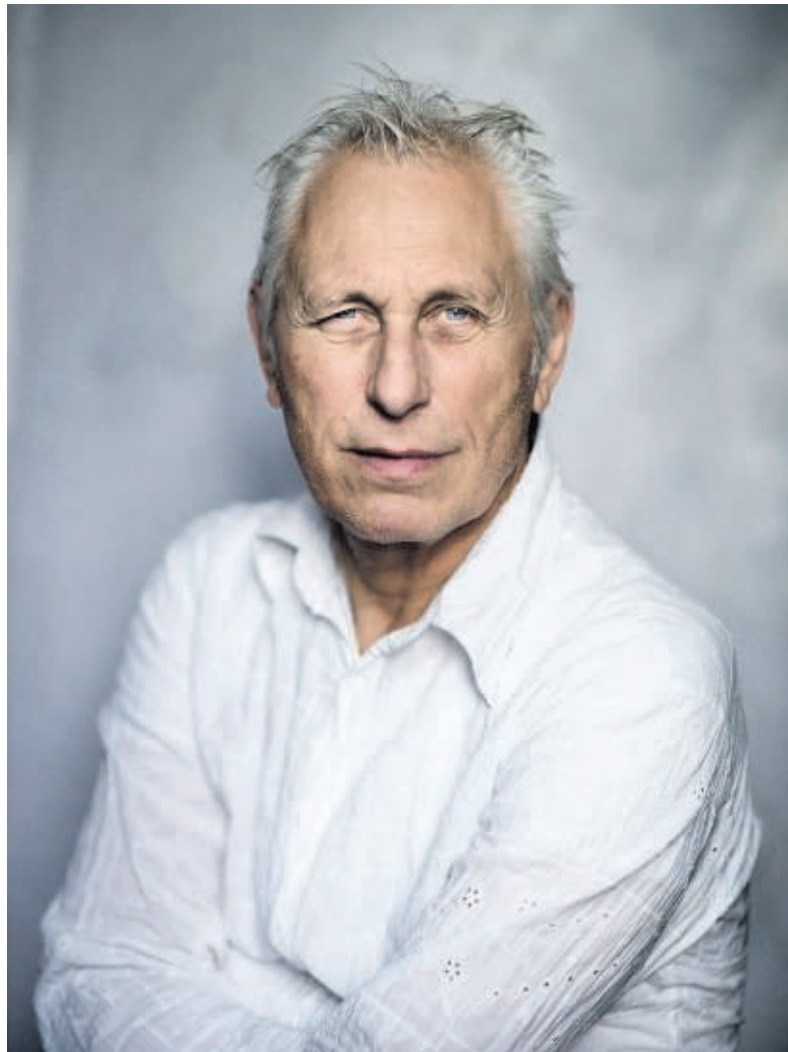
In een tijd waarin artsen de status hadden van halfgoden in witte jassen hielpen de columns lezers om zélf hun lichaam beter te begrijpen, en desgewenst kritische vragen te stellen over de voorgeschreven geneesmiddelen.

'Google en websites als *Apotheek.nl* en *Thuisarts.nl* bestonden toen nog niet', zegt Agnes Kant, epidemioloog en directeur van bijwerkingencentrum Lareb. 'Wolffers voorzag in een enorme informatiebehoefte, door vanuit zijn grote maatschappelijke en sociale betrokkenheid medische onderwerpen uit te leggen.'

Vertrouwensrelatie

Collega-artsen wisten dat destijds niet altijd te waarden, en stuurden hem boze brieven, schreef Wolffers op zijn eigen website. 'Ze beschuldigden me ervan dat ik door het geven van al die geheime informatie over medicijnen de vertrouwensrelatie tussen arts en patiënt ondermijnde. Ze bedoelden daarmee waarschijnlijk dat zichtbaar werd dat ze niet alles wisten en dat sommige van hun patiënten daarom minder vertrouwen in ze hadden. Heel goed leek me dat.'

Wolffers schreef een duizelingwekkende hoeveelheid boeken, vaak over gezondheidskwesaties, maar ook romans die boekverkopsters vanwege zijn

Schrijver, arts en hoogleraar Ivan Wolffers.

Foto Linelle Deunk

status als Bekende Dokter regelmatig per ongeluk tussen de medische handboeken legden. Daar lag ook zijn standaardwerk *Medicijnen*, waarvan een half miljoen exemplaren over de toonbank gingen. Ook radio- en televisieredacties wisten Wolffers veelvuldig te vinden. 'Zo kwam hij vrijwel wettelijk de huiskamers in, jarenlang was hij Nederlands bekendste arts', zegt Toine Pieters, hoogleraar geschiedenis van de farmacie. 'Hij gold als

een enorme autoriteit: als Wolffers iets zei, dan was het zo. Hij was ook een van de eerste artsen die publiekelijk dubieuze claims van de farmaceutische industrie fileerden.'

In de jaren tachtig werd Wolffers hoogleraar gezondheidszorg en cultuur aan het VUmc, waar Pieters destijds ook werkte. 'Het VUmc zette hem in als boegbeeld: kijk eens hoe wij ook kritische geesten omarmen. Een rol die Wolffers met verve speelde. Behal-

ve inhoudelijk goed onderlegd was hij een echte showman, die graag de grenzen van het debat opzocht.'

Zo liet hij bij colleges een filmpje zien van een man van Turkse komaf die klaagt over zijn diabetes. Hoe schatten jullie deze man in, vroeg hij de zaal. Wanneer studenten dan oordeelden dat zijn migratieachtergrond vast een rol speelde, omdat hij zijn weg niet kon vinden in de zorg, liet Wolffers een filmpje zien van een Nederlander met een witte huidskleur met precies hetzelfde verhaal.

Over die colleges kreeg Wolffers klachten, vertelde hij in een interview in *de Volkskrant* in 2014. 'Sommige studenten vonden de filmpjes te beschuldigend, alsof ik ze allemaal voor racist uitmaakte.' Terwijl hij de artsen in spe juist bewust wilde maken van een van de vele valkuilen bij het contact met patiënten.

Vanaf 2002 ging Wolffers publiceren over zijn eigen ervaringen als patiënt. Eerst dus zonder de naam van de ziekte te noemen; dat vond hij literair ook een aardige keuze, zo bleef er nog iets te raden over voor de lezer. Maar toen zijn zoon hem erop wees dat geïnteresseerden en lotgenoten zijn

In een tijd waarin artsen halfgoden waren, leerde hij lezers om zélf hun lichaam te begrijpen

stukken zo wel erg moeilijk konden vinden via zoekmachines, gaf hij het 'lelijke beestje toch maar een naampje'.

Prostaatkanker. Waar hij in zijn professionele werk altijd het eerlijke en volledige verhaal over geneeskunde wilde vertellen, besloot hij ook zijn eigen ziekteverloop en behandeling gedetailleerd te beschrijven. Zo schrijft hij in 2014 op zijn website over nare bijwerkingen van zijn kankerbe-

handeling: 'Ik beschouw mezelf niet als expert op het gebied van de balans tussen lust en liefde, maar ik weet inmiddels wel dat op het moment dat de lust op de vlucht slaat en zijn wapenbroeder Testosteron volgt, er een groot deel van jezelf is verdwenen. Liefhebben kan nog altijd, maar het tweelingzusje, de passie, is er niet meer.'

Greintje besef

Hij staat ook regelmatig stil bij wat er goed en fout gaat bij de communicatie in het ziekenhuis. Bijvoorbeeld die keer dat hij zonder onderbreuk klaarstond bij de behandelafel en een verpleegkundige binnenkwam om hem voor te stellen aan andere behandelars. Of die keer dat een arts tussen neus en lippen door vertelde dat hij een fout had gemaakt door Wolffers twee bepaalde medicijnen samen te laten slikken, omdat je van die combinatie suf wordt. 'Oftewel, ik had een jaar lang voor niks als een halve zombieleefd. Ik hoef echt geen spiegelreflexcamera of keukenservies ter compensatie, maar ik had bij die man graag een greintje besef gezien van wat zijn fout betekende.'

Wolffers leefde nog lang na die kankerdiagnose in 2002, die hem naast pijn en verlies ook iets leerde, blijkt uit een ander interview in *de Volkskrant*, over de zin van het leven. 'Als je ziek wordt, leer je beter zien wat de essentie van het leven is. (...) Zelf kwam ik bijvoorbeeld achter de schoonheid van de natuur. Die had ik nauwelijks tot me laten doordringen, ook al liep ik dagelijks hard door de bossen. Wat je vooral niet wilt zien als je gezond bent, is de dood. Die beschouwen we als iets voor anderen. Dat is geen verwijt, want je moet daar ook helemaal niet dagelijks mee rondlopen. Ga maar zolang mogelijk uit van het eeuwige leven.'

Wolffers was meer dan vijftig jaar samen met schrijver Marion Bloem. Hij ontmoette haar in 1971, in een Amersfoortse uitgaansgelegenheid.

Tonie Mudde

Advertenties

Vroegboekkorting tot 200 P.P.

nrv
neemt je mee

Prijs is inclusief korting en excl. Reserveringskosten 30,- calamiteitenfonds 2,50 per boeking en SGR bijdrage van 5,- pp. Kijk voor de voorwaarden op nrv.nl

- ✓ Altijd de scherpste prijs
- ✓ 59 bestemmingen. Ruim 400 rondreizen
- ✓ Groepsreizen én individuele rondreizen
- ✓ Korting op alle vertrekken in 2023
- ✓ Ook in de schoolvakanties

Divers Europa 128 rondreizen	v.a. 399
Indrukwekkend Afrika 59 rondreizen	v.a. 449
Overweldigend Azië 138 rondreizen	v.a. 1349
Imposant Midden- en Zuid-Amerika 57 rondreizen	v.a. 1399
Magisch Midden-Oosten 32 rondreizen	v.a. 729
Bijzonder Noord-Amerika en Canada 36 rondreizen	v.a. 1579
Spectaculair Oceanië 3 rondreizen	v.a. 4449

rijksuniversiteit
 groningen

De vooruitgang voor zijn.

Leergang Nieuw Leiderschap in Organisaties

Groei uit tot een toekomstbestendig leider binnen je organisatie. Energiek, overtuigend en daadkrachtig.

Start: voorjaar 2023
Scan de QR-code voor de brochure.

